

מדינת ישראל
משרד החינוך
המינהל הפדגוגי

מודל תמיכה להרחבת יכולת ההכלה והקידום של הלומדים במוסדות החינוך

תלקיט פדגוגי-ניהולי
למפקחים ולמנהלים במחוזות,
לרשויות ולצוותים החינוכיים
לשנת הלימודים תשע"ג

כתיבה ועריכה

- רונית שרביט, מנהלת גף פיתוח פדגוגי, האגף לחינוך על יסודי
- מוריה טלמור, מדריכה ארצית לטיפול בפרט, האגף לחינוך יסודי

השיבה, פיתוח והערות

- גב' יפה פס, מנהלת האגף לחינוך על יסודי
- גב' יהודית קדש, מנהלת האגף לחינוך יסודי
- גב' סימה חדד מה-יפית, מנהלת האגף לחינוך קדם יסודי
- גב' עירית בירן, סגנית מנהלת המינהל הפדגוגי
- מר מאיר שמעוני, מנהל מחוז ירושלים וממונה מנח"י
- גב' רחל מתוקי, מנהלת מחוז חיפה
- גב' חנה שדמי, מנהלת אגף א' שירות פסיכולוגי ייעוצי
- גב' חוה פרידמן, מנהלת אגף פסיכולוגיה, שפ"י
- ד"ר יהודית אל-דור, מנהלת אגף לקויות למידה והפרעות קשב, שפ"י
- גב' שוש צימרמן, מנהלת תכניות סיוע ומניעה, שפ"י
- גב' אלה אלגריסי, מנהלת אגף ייעוץ, שפ"י
- גב' רעיה לוי גודמן, מנהלת אגף חינוך מיוחד
- מר קובי טוויל, מנהל אגף שח"ר
- גב' מאיה שריר, מנהלת אגף לקליטת תלמידים עולים
- גב' אתי בוקשפן, מפקחת, מנהלת המחלקה למיומנויות יסוד, אגף לחינוך יסודי

- גב' אורית צאירי, מרכזת תחום חברתי ערכי, אגף לחינוך יסודי
- גב' אילנה רוזנברג, מנהלת גף פיתוח מקצועי לעו"ה
- גב' דליה טל, מפקחת ארצית, ממונה על תכנון פדגוגי באגף חינוך מיוחד
- מר סלאח טאהא, מפקח מרכז חינוך יסודי במגזר הערבי באגף לחינוך יסודי
- גב' יפה ישר, מפקחת בק"ס ומניעת נשירה, מחוז ירושלים ומנח"י
- גב' יהודית אפרמן, מפקחת על היועצות, מחוז ירושלים
- ד"ר ורד דרש, מפקחת מתאמת על החנ"מ, מחוז ירושלים ומנח"י
- גב' אורה גולדהירש, מרכזת היחידה לטיפול בפרט ואוכלוסיות מיוחדות
- גב' מוניקה וינוקור, הטמעת מבטים והדרכת מעג"ן, האגף לחינוך קדם יסודי
- מר רפי בטיט, אחראי סל טיפוח וחט"ב, אגף שח"ר
- גב' יפה צרפתי, אחראית ארצית על מפתנים ובתי"ס במעבר, אגף שח"ר
- גב' חיה הראל, מדריכה ארצית, האגף לחינוך מיוחד
- גב' דבורה אנסבכר, מדריכה ארצית לתכנית אל"ה, האגף לחינוך על יסודי
- גב' אמירה בהט, מדריכה ארצית לתכנית ט"ל, האגף לחינוך על יסודי

עריכה לשונית

ציקי רדיאנו

עיצוב גרפי

יעל הייזלר

הוצאה לאור

גף הפרסומים, משרד החינוך

תוכן העניינים

פתח דבר

מודל העבודה בגני הילדים

רציונל

פרק א: מטרות, אוכלוסייה, עקרונות, משימה ויעדים

פרק ב: עקרונות הפעולה - תכנון וארגון

פרק ג: פעולות פדגוגיות ליישום היעדים בגני הילדים

פרק ד: תפוקות מצופות

מודל העבודה בבתי הספר

רציונל

פרק א': עקרונות, אוכלוסייה, מטרה, משימות ויעדים

פרק ב': עקרונות הפעולה - תכנון וארגון

פרק ג: פעולות פדגוגיות ליישום היעדים ברמת ביה"ס

פרק ד: תפוקות מצופות

חומרי עזר - הפניות וקישורים

נספחים:

עמ' 7-9

עמ' 11

עמ' 12

עמ' 13

עמ' 14-15

עמ' 16

עמ' 17

עמ' 18-19

עמ' 20-23

עמ' 24-30

עמ' 31-32

עמ' 33-34

עמ' 35-39

המנהלת הכללית
Director General
المدير العام

"אם תהא עושה, תהא מוצא" (ר' יהודה אלחריזי)

אנשי חינוך יקרים,

לקראת שנה"ל תשע"ג אנו נערכים להטמעת יעד נוסף שיתווסף לאחד עשר היעדים שנקבעו בתכנית האסטרטגית של המשרד לשנים 2009-2012 והוא **הרחבת יכולת ההכלה וקידום הלומדים במוסדות החינוך**.

יעד זה, על אף שהוא מוגדר בנפרד ודורש היערכות מיוחדת, אינו אלא אמצעי להשגת המטרות המרכזיות שלנו: קידום המצוינות, שיפור ההישגים וצמצום הפערים החברתיים.

במערכת החינוך לומדים תלמידים עם יכולות מגוונות וצרכים שונים ועלינו לשאוף להעניק לכולם, במסגרת החינוך הרגיל, חינוך איכותי המותאם לצורכיהם. תפישת עולם ממיינת, מתייגת ומדירה, המובילה להפניית יתר לחינוך המיוחד, שומטת את הבסיס המוסרי של העשייה שלנו וסותרת את היסוד הדמוקרטי עליו נשען החינוך הציבורי.

עלינו לפעול להרחבת הידע והיכולות המקצועיות, להרחבת המענים החינוכיים-טיפוליים כבר מגיל הנן ולעסוק בהתערבויות מקצועיות לאורך כל הרצף החינוכי. מתן יחס אישי, טיפוח תחושת המסוגלות וגיוון בדרכי ההוראה, ישפרו את סיכויי תלמידינו בכלל, והמתקשים בפרט, לממש את הפוטנציאל הגלום בהם ולהגיע להישגים גבוהים.

זהו אתגר גדול וחשוב, וכדי להצליח בו, כתמיד, יש צורך בהבניית תרבות ושפה משותפת, בהתוויית מדיניות ברורה וקוהרנטית ובפיתוח פרקטיקות ישימות. אני סומכת עליכם שתעשו כן ואני מקווה שספר ההכלה והתלקיט שפותחו יסייעו לכם בכך.

בספר ההכלה המכיל סיפורי הכלה תוכלו למצוא השראה וללמוד מהצלחותיהם של אחרים ובתלקיט תמצאו את ההסברים והנהלים לצורך יישום מושכל של היעד.

אני מבקשת להודות למינהל הפדגוגי ולעומדת בראשו, הגב' מיכל כהן, ולחברי צוות ההיגוי על הובלת יעד ההכלה ועל ההיערכות להטמעתו.

לכל העושים ושעוד יעשו במלאכה, ברכת הצלחה וישר כוח!

בכבוד רב,

דלית שטאובר

מנכ"לית משרד החינוך

"מי שיש לו אמונה בכוחותיו ובעצמו, הוא יעשה את המרחק בין חייו לבין עולמו"

(יורם טהר לב)

אנשי חינוך יקרים,

החל משנת הלימודים תשע"ג, במסגרת התכנית האסטרטגית של מערכת החינוך, נקדם יעד חדש, מרכזי ומשמעותי המתייחס לכלל הלומדים המתקשים ובעלי הלקויות (לקויות למידה וקשיי התנהגות) בחינוך הרגיל בכל המגזרים - יעד 12 העוסק ב"שילוב הלומדים וקידומם בחינוך הרגיל תוך הרחבת יכולת הכלתם ומתן מענים מגוונים".

החלטנו להציבו כיעד מרכזי כדי לתת מענה מקצועי הולם לתכנית האסטרטגית, לפיה יש לקדם את כלל הלומדים במערכת. בעבודת מטה משותפת ועקבית של מנהלי האגפים במינהל הפדגוגי עם מנהלי המחוזות ונציגים נוספים ניסחנו את היעד והגדרנו את הצעדים ליישומם בכל מערכת החינוך: מהחינוך הקדם יסודי, דרך החינוך היסודי ועד לחינוך העל יסודי. הדברים אשר עמדו לנגד עינינו היו להמשיך לחזק, להרחיב ולהעמיק את מגמת השילוב וההכלה של לומדים במסגרת החינוך הרגיל תוך פיתוח מענים מתאימים, במטרה שהם יוכלו להמשיך ללמוד, להתקדם ולהתפתח במסגרות החינוך הרגילות, ולא יפנו לחינוך המיוחד טרם מוצו כל האפשרויות לקידומם בחינוך הרגיל. זאת ועוד, ביקשנו לוודא כי למסגרות החינוך המיוחד יופנו רק לומדים בעלי לקויות מורכבות אשר כל המענים המקצועיים שניתנו להם בחינוך הרגיל הצביעו על כך שהם זקוקים למסגרת מיוחדת.

מוסדות החינוך התבקשו להכין תכנית מוסדית המכוונת לשילוב הלומדים במערכת החינוך הרגילה תוך הרחבת ההכלה והקידום של הלומדים המתקשים ובעלי לקויות (לקויות למידה וקשיי התנהגות) ולהפחתת מספר המופנים לוועדות עפ"י חוק (חינוך מיוחד - ועדות שילוב, ועדות השמה). במטה ובמחוזות החלה היערכות להפעלת מנגנוני הכשרה למפקחים, למנהלים, למורים ולגננות לצד ליווי, הדרכה ופיתוח חומרי הוראה ולמידה שסייעו להמשיך למידה ולהעמקת הידע והכלים בנושא ההכלה.

התלקיט הניהולי-פדגוגי שלפניכם מציג את מודל העבודה שעל פיו יפעלו, החל משנת הלימודים תשע"ג, מוסדות החינוך, על פני כל הרצף החינוכי, המפקחים במחוזות והרשויות. מודל העבודה מציג את המטרות, הפעולות הפדגוגיות והתפוקות המצופות.

בבסיס יעד 12 נמצאת האמונה כי בכוחנו כאנשי חינוך להמשיך ולהרחיב את יכולת ההכלה תוך שאנו משדרים אהבה, אכפתיות ואמונה אמיתית בכוחם, ופועלים בדרכים מקצועיות לקידומם הלימודי באופן שיאפשר להם לצאת מהקושי הזמני, להתמודד עמו בהצלחה ולהמשיך ולהתפתח הלאה. הדרך שתוביל להכלה משמעותית של כלל התלמידים ארוכה ולעיתים מפותלת. זהו מסלול ארוך במהלכו ישנם רגעי הצלחה, רגעי תהייה וקשיים. התלקיט שלפניכם יאפשר את תרגום האמונות לדרכי פעולה פדגוגיות.

לסיום, אני מברכת על התהליך השיתופי והמאגם בו גובש היעד ותוכנו מהלכי הטמעתו ותפוקותיו. לתהליך זה חברו יחד מספר אגפים במינהל הפדגוגי, מינהלים שונים במטה ונציגים מבין מנהלי המחוזות והמפקחים במחוזות. אני מאמינה ששיתוף רחב זה ישמש בסיס איתן למהלכי הטמעה איכותיים ורחבים ולהשגת המטרות אותן הצבנו.

בברכה לעשייה חינוכית, מוצלחת ופורייה לכולנו.

מיכל כהן

סמנכ"לית בכירה ומנהלת המינהל הפדגוגי

**”ומפתחות יש לכולנו, הרבה מפתחות בכל הגדלים
ומה שפשוט מצפים מאתנו - שנפתח ונחדור ללבבות אנשים..”**

(מתוך, יש מפתחות של לאה גולדברג)

גננות, מורים, מנהלי בתי- הספר ומפקחים,

העיסוק המתמיד בקידום ההוראה, הלמידה, הקניית ערכים והשיח המשמעותי בין באי המוסד החינוכי הינו ליבת המעשה החינוכי.

יעד 12, שילוב הלומדים וקידומם בחינוך הרגיל תוך הרחבת יכולת הכלתם ומתן מענים מגוונים, דורש מאיתנו לעסוק בליבת המעשה החינוכי, ככתוב מעלה, באופן מודע, מכוון ומתוכנן.

מנהלי מוסדות החינוך והצוותים החינוכיים מהווים נדבך עיקרי ביישום תהליכי העבודה ואחראים למידת הטמעתם. עליהם לפעול לקידום הלומדים במהלך שנות לימודיהם, למיצוי יכולותיהם ולהצלחתם המרבית במגוון תחומים.

המשימה המרכזית העומדת בפני צוות המוסד החינוכי בחינוך הרגיל היא לקדם את תפקודם של כלל הלומדים ואת הישגיהם תוך הכרה בקיומה של שונות בין הלומדים בגן/בכיתה ומתוך מחויבות לתת הזדמנות שווה לכל התלמידים במערכת החינוך ללמוד ולהתקדם. איתור מוקדם של קשיים שונים ומתן מענה מתאים באופן מקצועי עשויים למנוע התפתחות תופעות המהוות סיכון ללומדים, והעלולות להוביל לנשירה ממוסדות החינוך לאורך הרצף החינוכי.

האחריות להגיע לכל ילד ולהיענות לצרכיו מוטלת על הצוותים החינוכיים במוסדות החינוך. עובדי ההוראה נדרשים לזהות את כשריו של הלומד בתחומים השונים, ליישם שיטות הוראה שונות, להטמיע תהליכי עבודה מגוונים וליצור סביבות למידה בהתאמה לצורכי הלומדים. לצד המענה הלימודי יש להתייחס להיבט החינוכי, הערכי והארגוני. שיתוף פעולה בין בעלי התפקידים השונים בצוות החינוכי מקדם יצירת תהליכי עבודה העונים על מגוון הצרכים של הלומדים השונים. על צוות המוסד החינוכי לתכנן את עבודתו תוך התבססות על מסד נתונים המאפיין את אוכלוסייתו. על מנהל המוסד החינוכי ליצור מבנה ארגוני שיאפשר את השגת המטרות הפדגוגיות. נכונותו של לומד להתמיד בלימודיו ובמסגרת החינוכית אינה נובעת מתוצאות ביצוע המשימות בלבד. האופן בו לומד תופס את הלמידה שלו משפיע על תפקודו הלימודי. למורה תפקיד מרכזי בהיבט זה. על המורה להיות מודע לכך שלתפיסתו את הילד ולאמונה ביכולתו להתקדם השפעה רבה. הסתכלות על תפקודו של הילד כמכלול, ההתייחסות האישית לצרכיו הייחודיים, התאמת ההוראה, תמיכה ועידוד תורמים רבות להתקדמות בתפקודו של הלומד המתקשה.

התלקיט המובא לפניכם נבנה בשיתוף פעולה בין האגפים השונים במינהל הפדגוגי ובמשרד החינוך. התפיסה שהנחתה אותנו הייתה כי עבודה על- פי עקרונות אחידים לאורך הרצף החינוכי (גן- י"ב) המתייחסת לרצף ההתפתחותי ולמאפייני גיל הלומדים תיצור עקביות ושיטתיות. הנחת העבודה היא כי עבודה סדורה לאורך זמן היא קריטית לילדים המתקשים לצורך קידומם, לצמצום פערים ולטיפוחם כבוגרים בעלי מסוגלות עצמית ללמידה ובעלי יכולת לקחת אחריות על עתידם.

התלקיט כולל את היעדים ליישום הניצבים בפני מוסדות החינוך, את עקרונות העבודה ואת תכנון העבודה הנדרש ליישום יעד ההכלה.

אנו מקוות כי התלקיט הפדגוגי יהיה לכם לעזר בעבודתכם.

אנו מודות לשותפים הרבים על עבודתם המאומצת בהפקת התלקיט.

נפלה בחלקנו, עובדי ההוראה, הזכות להיות בעלי המפתחות ולהשפיע.

יפה פס

מנהלת האגף לחינוך על יסודי

יהודית קדש

מנהלת האגף לחינוך יסודי

סימה חזד מה יפית

מנהלת האגף לחינוך קדם יסודי

מודל העבודה בגני ילדים חינוך קדם יסודי

הרחבת יכולת ההכלה והקידום של ילדים בגנ"י בחינוך הרגיל
צומ"ת: צוות מקצועי תומך

רציונל

הכלה וקידום ילדים בגנ"י בחינוך הרגיל היא מטרה מרכזית בהובלת תהליכים חינוכיים מיטביים. האגף לחינוך קדם יסודי רואה יעד מרכזי בהפעלת תכנית התערבות מוקדמת במערכת החינוכית תוך שילוב התחום הטיפולי- התפתחותי בתחום החינוכי. בשלבים ההתפתחותיים הראשונים קשה לעיתים להבחין בין אפיון התפתחותי (סגנונות שונים הנכללים בטווח הרחב של הנורמה) לבין ליקויים התפתחותיים המצביעים על קשיים ומצריכים התערבות. מטרת התכנית שתוצג להלן היא להוביל להכלה ולקידום של ילדים המתקשים במסגרות החינוך הרגיל. התכנית מדגישה התערבות שמהווה תהליך מלווה, תומך ומסייע לאורך כל שנת הלימודים בגישה מערכתית המתחשבת בכל הגורמים בתוך המערכת עצמה ובמשאבים הקיימים בקהילה בתחום הגיל הרך. האחריות המרכזית על התהליך החינוכי היא של הגננת כמובילה את תהליך הזיהוי של קשיים תפקודיים של ילדים. בעקבות הזיהוי תופעל התערבות רב מקצועית, חינוכית טיפולית של אנשי מקצוע מתחום החינוך וההתפתחות הממוקדת במתן מענה לצרכי הילדים ומשפחותיהם.

מטרות, אוכלוסייה, עקרונות, משימה ויעדים

פרק א'

מודל העבודה **צומ"ת**: צוות מקצועי תומך מוצע כמענה לאתגר ההכלה והקידום של ילדים במסגרת החינוך הרגיל בגיל הרך.

מטרות:

- מתן מענה לגננות בתחומים ההתנהגותיים, הרגשיים והלימודיים
- שיפור דרכי ההתמודדות עם ילדים המתקשים מסיבות שונות
- מניעת הצטברות של קשיים התנהגותיים, רגשיים וחברתיים משניים
- נטילת חלק פעיל בחיי המסגרת החינוכית
- טיפוח דימוי עצמי חיובי
- הגברת נכונות ההורים לשותפות בתהליך

אוכלוסיית היעד:

ילדים שזוהו על ידי הגננת כמתקשים בתפקוד בגן בחינוך הרגיל בכלל המגזרים

עקרונות:

- זיהוי קשיים בתפקוד וביכולת של ילדים והתערבות בסביבה הטבעית של הגן
- התייחסות דיפרנציאלית, ממוקדת ואינטנסיבית לקידום תפקודם של ילדים מתקשים בגן
- ליווי, תמיכה וסיוע לאורך כל שנת הלימודים
- הימנעות מתיוג מוקדם
- שיתוף מלא של ההורים בכל החלטה על התערבות מקצועית תוך שמירה על הנהלים המקובלים
- התערבות מערכתית-אקולוגית הלוקחת בחשבון את כל הגורמים בתוך המסגרת החינוכית עצמה, את הורי הילדים, ואת המשאבים הקיימים בקהילה בתחום הניל הרך (שירותי בריאות, רווחה וחינוך)

- בכל יישוב יוקם צוות מקצועי תומך (צומ"ת) אשר יפעל בהתערבות רב-מקצועית, חינוכית והתפתחותית.
- הצוות יכלול, בנוסף לגננת, אנשי מקצוע מתחומי החינוך, הפסיכולוגיה ומטפלים פארא-רפואיים על פי הפירוט הבא:
 - פסיכולוגים התפתחותיים/חינוכיים
 - יועצות לגיל הרך
 - מרפאות בעיסוק
 - קלינאיות תקשורת
 - מעצבי התנהגות
- על פי הצרכים העולים מן השדה.
- צוות צומ"ת יעמוד לרשות כל גני הילדים בכל יישוב.
- לצוות ימונה רכז/ת מתוך צוות השפ"ח היישובי. הרכז/ת יעבוד בתיאום ובהנחיית הפיקוח הכולל על גני הילדים ובשיתוף מנהל/ת אגף/מחלקת גני הילדים ברשות המקומית, ויחד הם יהיו מתכללי יישום המענים להכלה בגני הילדים.
- הרכז/ת והפיקוח כמתכללים יהיו אחראים על חלוקת המשאבים ועל הפניית אנשי צוות צומ"ת לגנים עפ"י שיקולי דעת מקצועיים.
- הפעלת צוות צומ"ת תהיה באחריות השפ"ח ברשות.
- התכנית תופעל בהדרגה, במהלך שלוש שנים, בכפוף לתקצוב השעות בכל שנה ובתיאום עם המחוזות.
- עדיפות ראשונה תינתן ליישובים שלא מופעלת בהם אחת התכניות (התכנית הלאומית לילדים ונוער בסיכון, עיר ללא אלימות, מעג"ן).

תהליך העבודה ולוח זמנים:

מתחילת השנה עד סוף נובמבר

- מיפוי ילדי הגן וזיהוי קשיים תפקודיים על ידי הגננת.
- העברת המידע שנאסף באמצעות המיפוי של הגננת לנציגי צוות צומ"ת המבקר בגן.
- בניית תכנית התערבות המותאמת לכל ילד שאותר. התכנית תיבנה על ידי הגננת בהדרכת איש צוות צומ"ת.
- העברת המידע על ידי איש צוות צומ"ת לרכז/ת שיקבל יחד עם הפיקוח החלטות באשר לניהול המשאבים הפנימיים והחיצוניים ולהפעלת אנשי צוות צומ"ת.
- הפעלת דרכי עבודה דיפרנציאליות, על ידי צוות צומ"ת, בהתאם למיפוי שנערך.
- שיתוף ההורים בכל שלבי התהליך והגברת מעורבותם. הגננת תיידע את ההורים ותיתן להם הסבר לגבי התפקוד של ילדם בגן ולגבי המענים המוצעים במסגרת הגן, והם יתנו את הסכמתם בכתב להשתתפות בתכנית העבודה.
- הפניית ילדים לגורמים מקצועיים בקהילה על פי צורך ועל פי הנהלים.

מתחילת דצמבר ועד סוף ינואר

- מעקב אחר הישגי הילדים ועריכת התאמות נדרשות להמשך התקדמותם.
- קיום פגישת הערכה של רכז צוות צומ"ת והפיקוח לגבי מקרים מורכבים.
- הפניית ילדים הזקוקים לכך לוועדות סטטוטוריות.

מפברואר עד סוף שנת הלימודים

- המשך הפעלת תכנית העבודה המותאמת.
- הערכת תהליך ההתקדמות והמלצות לשנת הלימודים הבאה.

תהליכי הכשרה ופיתוח מקצועי לכל הדרגים:

עד לשנה"ל תשע"ה יוכשרו מפקחים, פסיכולוגים, אנשי צוות צומ"ת וגננות במסגרות שונות בנושא הרחבת יכולת ההכלה והקידום של ילדים מתקשים בגן:

- במסגרת קורסים לפיתוח מקצועי באופק חדש: מפקחות, מדריכות פדגוגיות וגננות קורסי ההכשרה לגננות, למדריכות ולפיקוח יכללו את הנושאים הבאים:
- קבלת שונות והתייחסות אמפטית לקשיים
- היכרות עם כלי תצפית ועם דרכים לזיהוי קשיים תפקודיים (מבטים)
- בניית תכניות עבודה דיפרנציאליות, קשר עם הורים, ביסוס אקלים גן מיטבי, כישורי חיים והתמודדות עם מצבי לחץ
- בכנסים ובימי עיון:
- הכשרה ושינוי עמדות בקרב צוותים מקצועיים (שפ"ח)
- הכשרה ושינוי עמדות בקרב צוותי ההדרכה (באגפים השונים המעורבים)
- במסגרת מפגשי הפיתוח המקצועי למפקחים/מנהלים/מדריכים/רכזים

מעורבות הפיקוח לאורך כל תהליך:

- הפיקוח על הגנים הרגילים יהיה מעורב
- בכל תהליכי ההכשרה ושינוי עמדות של הצוותים החינוכיים
- בכל תהליך הטמעת צומ"ת
- בדיונים עם רכז/ת צומ"ת סביב מקרים מורכבים וטרם ועדות סטטוטוריות

רכזי צוותי צומ"ת יעבדו בשיתוף פעולה עם הפיקוח על הגנים להטמעת המודל ולהפעלתו.

בדיקת ההתקדמות של תהליכי ההתערבות ומידת הצלחתם בהשוואה לתוצאות המיפוי בתחילת השנה

מדדי התפוקה

- מספר הגנים שבהם פועל צוות מקצועי תומך - צומ"ת להכלה ולקידום ילדים במסגרות החינוך הרגיל.
- מספר הגנים בהם מיפו הגננות את כלל הילדים בתחילת השנה וזיהו ילדים המתקשים בתפקודם בגן.
- מספר הגנים בהם גובשו ויושמו תכניות עבודה דיפרנציאליות, פרטניות וקבוצתיות לילדים מתקשים.
- מספר הגנים בהם שותפו הורי הילדים בשלבים השונים של בניית תכנית ההתערבות וביישומה.
- מספר הגנים בהם הפיקוח היה מעורב בשלב מיצוי התהליכים לפני הפניה לוועדת שילוב.
- מספר הגננות שהשתלמו בתחום של הכלה וקידום ילדים מתקשים בחינוך הרגיל.

מודל העבודה בבתי הספר חינוך יסודי והינוך על יסודי

רציונל

האחריות על קידום כלל התלמידים לאורך כל הרצף החינוכי, בכל חטיבות הגיל, ועל הובלתם להשגת התוצרים המצופים במערכת החינוך תוך יצירת סביבה תומכת, מקבלת ומכילה היא על צוות המוסד החינוכי. הכיתות במוסדות החינוכיים מכילות תלמידים בעלי אפיונים שונים ומגוון צרכים. חלק מהתלמידים מגלים קשיים בתפקוד. ניתן למנות סיבות רבות לכך, כמו: חסכים תרבותיים, חסכים שפתיים, קשיי למידה ולקויים למידה, קשיים רגשיים, בעיות התנהגות, קשיים חברתיים.

על צוות המורים להכיר בשונות הקיימת בין התלמידים ולנהל מערך למידה ותמיכה רגשית וחברתית המותאם להטרונגויות – הכול במטרה לאפשר לאותם תלמידים מתקשים להתמודד עם דרישות מערכת החינוך.

החל משנה"ל תשע"ג ייושם במוסדות החינוך יעד נוסף שנקבע במשרד החינוך:

הרחבת יכולת ההכלה וקידום הלומדים במוסדות החינוך תוך הרחבת יכולת הכלתם ומתן מענים מגוונים.

היעד נקבע במטרה לקדם את העבודה המקצועית עם התלמידים המתקשים במוסדות החינוך, לשפר את יכולת התמדתם במסגרות החינוך ולצמצם את מספר התלמידים הנזקקים לשירותי החינוך המיוחד.

קידום התלמידים המתקשים דורש היערכות פסיכו-פדגוגית וארגונית בבית הספר הכרוכה בבניית צוות רב מקצועי אשר יקבע את המדיניות הבית ספרית לטיפול בתלמידים מתקשים בהלימה למדיניות משרד החינוך.

הצוות הרב מקצועי יהווה מקור תמיכה לצוות החינוכי בבית הספר ויוביל את מערך התמיכה הכולל (להלן המערך המסייע) בתלמידים המתקשים. המשאבים העומדים לרשות המוסד החינוכי לקידום תלמידים מתקשים יאוגמו וינוצלו באופן מרבי ומיטבי בהתאם לעקרונות העבודה להלן.

עקרונות:

- מנהל בית הספר אחראי על הטמעת התפיסה החינוכית ועל הובלת מערך הסיוע בבית ספרו לצורך השגת היעדים שייקבעו ביחס לקידום התלמידים המתקשים.
- תרבות העבודה הבית ספרית תתבסס על עבודת צוות ועל קשר בין בעלי התפקידים השונים ביחס לתלמיד.
- צוות המורים ירכוש ידע מתאים ויקבל הדרכה אינטנסיבית וקבועה.
- המענה לצורכי התלמיד יכול התייחסות למכלול קשייו במכלול התחומים: הלימודי, הרגשי, ההתנהגותי והחברתי, ובמידת האפשר גם המשפחתי, תוך מיצוי כל תהליכי העבודה וכל המשאבים העומדים לרשות בית הספר לקידומו.
- הבניית השיעורים תיעשה באופן מותאם למגוון צורכי התלמידים תוך התייחסות להיבטים של ארגון השיעור, התכנים הנלמדים, השיח המתפתח בין המורה לבין תלמידיו ולכלים ולעזרים נוספים המשרתים את תהליך ההוראה והלמידה.
- תמיכה נוספת בתלמידים הזקוקים לכך תתקיים במסגרת קבוצתית (הוראה שיתופית בכיתה מלאה לשם ביצוע הוראה מותאמת, הוראה במסגרת קבוצה מצומצמת מחוץ לכיתה, קבוצות לעבודה רגשית), תוך שמירה על עקרון מנחה - יותר שעות למעט תלמידים.
- בית הספר יקיים קשר שוטף עם ההורים מתוך אמונה כי קשרים אלו יסייעו לתלמיד במכלול צרכיו.
- בית הספר יקיים שיתוף פעולה עם כל גורם הנוגע לרווחתו של התלמיד, בהיבטים השונים, והיכול לסייע לקידומו (רווחה, שפ"ח וכד').

המערך המסייע הבית ספרי לקידום התלמידים המתקשים דורש תשתית ארגונית ופסיכו-פדגוגית:

1. הקמת צוות רב מקצועי בראשות מנהל המוסד החינוכי להובלת התהליך (פירוט בטבלה להלן)
2. הקצאת משאבים
3. הגדרת תבניות זמן לעבודת המורים ושיבוצן במערכת השעות
4. הגדרת תבניות זמן להתפתחות המקצועית של הצוות החינוכי בבית הספר ושיבוצן במערכת השעות

הערה: על מנהל בית - הספר למנות את אחד מבעלי התפקידים החינוכיים המרכזיים הקיימים בבית הספר כרכז הצוות הרב מקצועי. רכז הצוות יטמיע את התהליכים שייקבעו, ילווה את הצוות החינוכי, יעקוב אחר מהלך קידום התלמידים המתקשים בהתאם לתכנית העבודה שתיקבע ויעריך אותה. תפקיד זה מחייב ראייה מערכתית, יכולת הנהגה, ניהול והובלת צוות, יכולת עבודה בשיתופי פעולה, יזמות וידע מקצועי בתחום השפה וקשיי הלמידה.

אוכלוסייה:

תלמידים מתקשים (בעלי לקויות למידה וקשיי התנהגות, בעלי קשיים בהשתלבות חברתית, בעלי קשיים רגשיים, תלמידים בסיכון, תלמידים עולים וכל תלמיד המתקשה בגין חסכים ופערים) שאינם בעלי זכאות לשירותי חינוך מיוחד, שיאותרו באמצעות מבדקי מיפוי.

מטרה:

מערכת החינוך תחתור להכלה ולקידום תפקודם של התלמידים המתקשים והישגיהם תוך מתן מענה דיפרנציאלי מקצועי המתחשב בשונות הלומדים.
מערכת החינוך תחתור לקידום המצוינות, לשיפור בהישגים ובאיכות החינוכית ולצמצום הפערים החברתיים.

משימה:

הפעלת תכנית בית ספרית רב מערכתית המכוונת להרחבת ההכלה ולקידום התלמידים המתקשים בדגש על הנקודות הבאות:

- העלאת תחושת השייכות של כלל התלמידים למסגרת החינוכית
- קידום תפקוד התלמידים המתקשים והישגיהם
- העלאת שיעור ההתמדה
- הפחתת מספר התלמידים המופנים לוועדות עפ"י חוק (ועדות שילוב וועדות השמה)
- קידום תפקוד התלמידים המתקשים והישגיהם כדי שישוּבצו במסלולי לימוד המכוונים לתעודת בגרות עיונית/טכנולוגית
- העלאת שיעור התלמידים הזכאים לתעודת בגרות בכלל ולתעודת בגרות איכותית בפרט

יעדים:

- בניית מערך מסייע בית-ספרי ובכלל זה הקמת צוות רב מקצועי פנים בית ספרי
- בניית תכניות התערבות המתייחסות לקידום התלמיד המתקשה על מגוון תפקודיו לאורך היום ולאורך הרצף החינוכי תוך איגום משאבים
- קידום בתפקוד הלימודי, הרגשי, ההתנהגותי והחברתי של התלמידים המתקשים
- הגדלת שיעור התלמידים המתקשים העומדים במשימות הלימודיות הנדרשות עפ"י המדדים של משרד החינוך (מבחנים חיצוניים)
- מניעת נשירה והעלאת שיעור ההתמדה
- פיתוח מקצועי למורים - הקניית ידע למורים ביחס לקשיי למידה, קשיים רגשיים, קשיים חברתיים, תלמידים בהדרה, הוראת שפת אם כשפה שנייה, מעברים בין תרבותיים, דרכי עבודה מותאמות לתלמידים מתקשים על כל הרצף

הפעולה	באחריות	תפוקה מצופה	לו"ז	משאבים נדרשים	הערות
הקמת צוות רב מקצועי בית-ספרי	מנהל ביה"ס	1. גיבוש מדיניות בית ספרית ביחס לקידום תלמידים מתקשים שאותרו, לרבות קביעת תהליכי עבודה עם השותפים השונים ותהליכי הפיתוח המקצועי	במהלך תכנון שנה"ל ובניית תכנית העבודה לשנה הבאה	הקצאת זמן לשיבות קבועות של הצוות במסגרת ישיבות של המנהל וצוותי המורים	1. על הצוות הרב מקצועי להיפגש באופן קבוע, במפגשים מתוכננים שנקבעים מראש, לצורך ביצוע מעקב אחר השגת התפוקות והערכה שלהם
	שותפים לעשייה:	2. הנדרת יעדים לעבודה ברמה שכבתית, כיתתית, קבוצתית ופרטנית וקביעת עקרונות לתכניות ההתערבות			2. אם קיימים בביה"ס בעלי תפקידים נוספים לקידום תלמידים עולים (מורת עולים, מגשרים, מורה חיילת, אחר), הם ישולבו בצוות הרב מקצועי
	הרכב הצוות:	3. איגום משאבים והקצאתם לטובת קידום התלמידים שאותרו כמתקשים			3. מומלץ לשלב בעלי תפקידים נוספים לדיון באוכלוסיות ייחודיות, למשל: קב"ס
	מחנכים, יועץ, פסיכולוג, רכז שכבה, מת"ל, בעל תפקיד פדגוגי, רכז שפה, רכז התאמות בלמידה והיבחנות, מורה שילוב, רכז חברתי, רכז הערכה	4. בניית תכנית עבודה שנתית להכלה ולקידום תפקודם של התלמידים המתקשים			
	רכז הצוות הרב מקצועי:	5. חיזוק עבודת הצוות הרב מקצועי כגוף המלווה את מחנכי הכיתות כמנהלי מקרה			
	יועץ חינוכי/מת"ל/ רכז התאמות ללמידה והיבחנות/ בעל תפקיד פדגוגי	6. בניית תהליכי מעקב, הערכה ומשוב ברמת התלמידים, ברמת המורים וברמת הארגון הבית ספרי והכנסת שינויים בהתאם			
		7. הסתייעות בגורמי מקצוע חינוכיים וטיפוליים ממערכת החינוך המקומית.			

עקרונות העבודה

הפעולה	באחריות	תפוקה מצופה	לו"ז	משאבים נדרשים	הערות
<ul style="list-style-type: none"> מיפוי וקביעת בעלי התפקידים הנדרשים לצורך הפעלת מערך מסייע בבית הספר: מנהלי מקרה (מחנכים ומורים נוספים) מת"ל רכז התאמות בלמידה והיבחנות יועץ חינוכי פסיכולוג 	מנהל ביה"ס	<ul style="list-style-type: none"> קביעת תחומי סמכות ואחריות לבעלי התפקידים חלוקת העבודה והגדרת שיתופי הפעולה קביעת בעל תפקיד פדגוגי קיים בביה"ס כאחראי על המערך המסייע 	במהלך תכנון שנה"ל ובניית תכנית העבודה לשנה הבאה	<ul style="list-style-type: none"> הקצאת זמן לשיבות קבועות של הצוות במסגרת ישיבות של המנהל וצוותי המורים 	<ul style="list-style-type: none"> בעלי תפקידים נוספים לאוכלוסיות ייחודיות, אם קיימים בביה"ס, יהוו חלק מהמערך המסייע (שח"ר, רכז עולים, שילוב, אחר)

הפעולה	באחריות	תפוקה מצופה	לו"ז	משאבים נדרשים	הערות
תכנון מערך פיתוח מקצועי לצוות המורים	מנהל ביה"ס, בשיתוף הצוות הרב מקצועי	1. תכנית פיתוח מקצועי בית ספרית ייעודית להרחבת יכולת ההכלה ולקידום התלמידים המתקשים בביה"ס לכלל הצוות החינוכי בהיקף 30 שעות בהתאם למתווים של משרד החינוך	במהלך תכנון שנה"ל ובניית תכנית העבודה לשנה הבאה ובמהלך שנת הלימודים בהתאם לצרכים העולים מן השטח	הקצאת ימי הדרכה בהתאם להחלטת מנהל המחוז	יש למסד מסגרות זמן קבועות במערכת השעות הבית ספרית ללמידת עמיתים ולהצגת מקרים בפני כלל המורים בליווי דיון
		2. השתתפות עובדי ההוראה בתכניות לפיתוח מקצועי במסגרת תחומי הדעת המתקיימות מחוץ לביה"ס בהתאם למתווים של משרד החינוך			
		3. השתתפות עובדי ההוראה בתכניות פיתוח מקצועי ייעודיות רלוונטיות המתקיימות מחוץ לביה"ס, בהתאם למתווים של משרד החינוך			
		4. קבלת הדרכה בית ספרית המעוגנת במערכת השעות באמצעות מדריכי משרד החינוך תוך יישום הידע הנלמד בתהליכי העבודה בפועל			

מודל תמיכה להרחבת יכולת ההכלה והקידום של הלומדים במוסדות החינוך

טבלת עזר למנהל למיפוי המשאבים העומדים לרשות ביה"ס:

שם התכנית	היקף התקציב	הגורם המפתח ומקור התקציב

בכל ביה"ס מופעלות מגוון תכניות ומוקצים משאבים ממקורות שונים לקידום התלמידים המתקשים. מנהל ביה"ס יאגם את המשאבים העומדים לרשותו כדי להקצותם באופן מתוכנן המסייע לקידום התלמידים המתקשים. פרטים אודות תכניות המאפשרות על ידי משרד החינוך ניתן למצוא "בספר התכניות של המינהל הפדגוגי".

הערות	לו"ז	שלבים לביצוע הפעולה	אחריות	פעולה
<p>1. כלי מיפוי: חינוך יסודי: מבדק קריאה - כתיבה ערכת מעק"ב, מאגרי משימות</p> <p>חינוך על יסודי: <u>שכבה ז':</u> מבדק עמי"ת</p> <p>יש להשתמש בכלים ולפעול בהתאם להנחיות שנשלחות לביה"ס</p>	<p>בראשית שנה"ל, בהתאם להנחיות המלוות את כלי המיפוי</p>	<p>1. העברת מבדקי מיפוי ובדיקתם</p> <p>2. איתור התלמידים המתקשים</p>	<p>מחנך הכיתה ובעלי תפקידים רלוונטיים מהצוות הרב מקצועי</p>	<p>מיפוי כלל התלמידים ואיתור תלמידים המגלים קשיים בתפקוד הלימודי והכללי</p>
<p>1. כדי לזהות נקודות חוזק וקשיים בתחומים ההתנהגותי, החברתי והרגשי ניתן להעזר בכלי לאיסוף מידע בנושא זה (האגף לחינוך יסודי)</p> <p>2. מומלץ לקיים ישיבות עדכון כיתתיות לצוותי המורים (ספטמבר- אוקטובר)</p> <p>3. מחנכי הכיתות יעדכנו את התלמיד שאותר כמתקשה ואת הוריו בממצאים ובמענה שינתן ע"י ביה"ס. ייערך תיאום ציפיות ותוגדר המחויבות המשותפת</p>	<p>ספטמבר- אוקטובר</p>	<p>1. איסוף מידע נוסף ממקורות בתוך ביה"ס ומחוץ לו תוך התמקדות: בהיבטים לימודיים, רגשיים, התנהגותיים, חברתיים, משפחתיים לרבות עלייה</p> <p>2. בניית פרופיל תפקודי אישי מקיף על בסיס המידע תוך אפיון נקודות חוזק וקשיים</p>	<p>מחנך בליווי בעלי תפקידים רלוונטיים מהצוות הרב מקצועי</p>	<p>בניית פרופיל תפקודי לכל תלמיד שאותר כמתקשה</p>

הערות	לו"ז	שלבים לביצוע הפעולה	אחריות	פעולה
1. מנהל ביה"ס אחראי על הקצאת המשאבים הנדרשים, על ביצוע התהליך ועל שיבוץ מורים לכיתות ולקבוצות הלמידה במערכת השעות		1. בניית קבוצות למידה ומסגרות למידה בהתאם להיערכות הארגונית ולנתונים שיש בידי המחנך עפ"י הפרופיל שנבנה תוך הפעלת שיקולים פדגוגיים (הרכב הקבוצה, גודל הקבוצה וכד') - באחריות בעל תפקיד רלוונטי מהצוות הרב מקצועי	מחנכי הכיתות ומורים מקצועיים המלמדים בכיתות ובקבוצות בהנחיית בעלי תפקידים רלוונטיים מהצוות הרב מקצועי	בניית תכניות עבודה דידיקטיות ו/או פסיכו-חינוכיות לתלמידים שאותרו מתקשים
2. מחנך הכיתה יקבע לו"ז לפגישות אישיות עם תלמידיו לצורך מעקב				
3. התכנית שתיבנה לכל תלמיד תתייחס למגוון הנתונים ולמענה הנדרש בהיבטים שונים בהתאם לצורך (לימודי, רגשי, התנהגותי וחברתי)	אוקטובר- נובמבר	2. בניית תכניות קבוצתיות/אישיות דיפרנציאליות על בסיס הנתונים ובשיתוף תלמידים - קביעת יעדים לטווח קצר ולטווח ארוך - באחריות המורים המלמדים ובהנחיית בעל התפקיד הרלוונטי מהצוות הרב מקצועי	מחנכי הכיתות, כמתכללים, ירכזו את תכניות העבודה	
4. תכניות העבודה יתנו מענה ללמידה דיפרנציאלית מותאמת בתוך הכיתה ומחוץ לה, במגוון מסגרות למידה				

הערות	לוי"ז	שלבים לביצוע הפעולה	אחריות	פעולה
1. למסגרות התמיכה ישוּבְּצוּ מורים שונים מתוך צוות בית הספר בהתאם לתחומי הדעת שנבחרו		1. בכיתה ובמסגרות התמיכה השונות: 2. המורה יכוון את הלמידה תוך הנחייה, אימון ותיווך החומר לתלמידים	מחנכי כיתות ומורים בתחומי הדעת השונים בליווי בעל תפקיד רלוונטי מהצוות הרב מקצועי	יישום בהוראה - למידה
2. יתקיים שיתוף פעולה בין בעלי התפקידים השונים בצוות בית הספר ותינתן הדרכה במידת הצורך ע"י אנשי צוות טיפוליים לקידום רווחת התלמיד	אוקטובר - סוף שנה"ל	3. המורה ינהל שיח לימודי עם התלמידים ויעודד למידת עמיתים בכיתה ובקבוצה 4. ההוראה תותאם לצורכי התלמידים תוך שימוש באסטרטגיות הוראה מותאמות ותוך שימוש מושכל בסביבה מתוקשבת		
3. מחנך הכיתה, כמנהל מקרה, יפעל בהתאם להגדרת תפקיד זה		5. המורה יפתח בקרב תלמידיו אחריות ללמידה, מוטיבציה, מיומנויות חשיבה, יוזמה 6. המורה יקיים תהליכי משוב אישיים ויקדם רפלקציה של התלמידים כחלק מתהליך הלמידה		
4. במידת הצורך יתקיימו שיתופי פעולה עם גורמים טיפוליים חיצוניים לצורך קידום התלמידים במסגרת ההתערבויות השונות		7. המורה ייצור אווירה לימודית המקדמת את הלמידה באמצעות הקשבה לתלמידיו, אמונה ביכולתם להתקדם ולהצליח, אכפתיות, העצמה וכבוד הדדי 8. המורה יטפח אינטראקציות חברתיות מקדמות בקבוצה ובמליאה תוך עידוד השיח המכבד ושיתוף הפעולה		

הערות	לו"ז	שלבם לביצוע הפעולה	אחריות	פעולה
<p>1. לאורך שנה"ל יתקיימו ישיבות של הצוות החינוכי בהרכבים שונים לצורך מעקב אחר ההתקדמות, הערכה, התמקדות בתלמידים שאינם מתקדמים, הכנסת שינויים בהתערבות בהתאם להתקדמות</p> <p>2. לאורך השנה, בהתאם להתקדמות התלמיד, יתקיימו מפגשים עם ההורים לצורך שיתוף ודיווח ולקבלת מידע נוסף מהם ביחס לתמיכה חוץ בית ספרית. במפגשים יועלה הצורך בקבלת מידע מקצועי נוסף - אבחון, ייעוץ, מעורבות גורמי טיפול חיצוניים וכו',</p> <p>3. צוות רב מקצועי מורחב - צוות בראשות מנהל ביה"ס ובהשתתפות מפקח כולל, מנהל מחלקת החינוך, מפקח חינוך מיוחד, מנהל מתי"א ונציגיו, מפקח על הייעוץ, עו"ס, קב"ס ונציגי שירותים תומכים נוספים בקהילה</p> <p>4. יש לשתף את התלמיד והוריו בתהליכים השונים ובקבלת ההחלטות עפ"י נוהלי משרד החינוך</p>	<p>מיפוי חוזר- ינואר- פברואר</p> <p>מעקב- מדי חודשיים, לאורך שנה"ל</p> <p>בחט"ע- לאחר כל מועד היבחנות בבחינות בגרות לאורך שנות הלימוד</p>	<p>1. איסוף מידע אחר התקדמות התלמידים שאותרו ושמטופלים במסגרות השונות ומיפוי לצורך מעקב מתוכנן עפ"י לו"ז קבוע - באחריות מחנך הכיתה בליווי בעל תפקיד רלוונטי מהצוות הרב מקצועי</p> <p>2. איתור קשיים והכנסת שינויים בתכניות העבודה בעקבות הנתונים הנוספים המצטברים והנתונים הנוספים שהועברו לביה"ס (אבחונים, גורמי חוץ מטופלים וכו') - באחריות מחנך הכיתה בליווי בעל תפקיד רלוונטי מהצוות הרב מקצועי ובמידת הצורך בהתייעצות עם כלל הצוות הרב מקצועי</p> <p>3. מעקב אחר התקדמות תכנית העבודה ברמה הבית ספרית, הערכת הישגים תוך התבססות על הנתונים שנאספו - באחריות מנהל ביה"ס והצוות הרב מקצועי</p> <p>4. דיון במקרים מורכבים בדבר הצורך בהפניה לוועדת שילוב לאחר מיצוי התהליכים שלעיל - באחריות המנהל וצוות רב מקצועי. במקרה הצורך יש להסתייע בצוות רב מקצועי מורחב (ראה הערה)</p>	<p>1. מחנך כיתה בליווי בעל תפקיד רלוונטי מתוך הצוות הרב מקצועי</p> <p>2. מנהל ביה"ס בשיתוף הצוות הרב מקצועי</p>	<p>מעקב והערכה: איסוף נתונים, ניתוח, הסקת מסקנות והכנסת שינויים במידת הצורך; תיעוד בתיק תלמיד</p>

הערות	לו"ז	שלבים לביצוע הפעולה	אחריות	פעולה
חוזר תשסד 4/ב נוהלי אגף ליקויי למידה המפורסמים מדי שנה	ספטמבר- ינואר	1. דיון לבחינת תפקוד התלמיד לקוי הלמידה על בסיס סיוע לימודי שקיבל 2. דיון בהתאמות בדרכי ההיבחנות הדרושות לו בגין השלכות לקות הלמידה על התפקוד	מנהל בית הספר בשיתוף צוות רב מקצועי, מחנך כיתה ומורים מקצועיים	ועדות התאמה לקביעת זכאות להיבחנות מותאמת לתלמידים לקויי למידה (בחינוך העל יסודי בלבד)
1. יובאו לדיון תלמידים שלהערכת הצוות הרב מקצועי יכולים להיתרם ממשאבי החינוך המיוחד 2. הפניה לוועדות שילוב תתבצע עפ"י הנחיות חוזר מנכ"ל בנושא 3. במקרה של תלמידים עולים יש לוודא אבחון ידיעת השפה ושיתוף מגשר חינוכי במקרה הצורך	פברואר - מרץ	1. דיון עם המפקח הכולל על תלמידים מורכבים שמנהל ביה"ס מדווח שלא התקדמו למרות מגוון המענים שניתנו להם 2. קבלת החלטה משותפת ביחס לתלמידים שיועברו לוועדת שילוב 3. הכנת התלמיד והוריו לקראת מעבר לוועדת שילוב	מנהל בית הספר, המפקח הכולל, מחנך כיתה, צוות רב מקצועי	מעבר לוועדות שילוב
עפ"י הנחיות חוזר מנכ"ל	עד אמצע מאי	קיום ועדות בהתאם לחוזר מנכ"ל	בראשות מנהל ביה"ס	ועדות שילוב

הערות	לו"ז	שלבים לביצוע הפעולה	אחריות	פעולה
מורה השילוב ינחה את צוות המורים המלמדים את התלמיד	לאורך שנה"ל העוקבת	<p>ברמת תלמיד:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. בניית תכנית התערבות במסגרת זכאות לשילוב בתחומי הדעת השונים 2. עדכון מורי התלמיד בתכנית השילוב והכנסת התאמות בהוראת תחומי הדעת השונים בהתאם - באחריות מחנך הכיתה 3. יישום התכנית שנבנתה לתלמיד בכיתה ובמסגרות נוספות, לרבות תהליכי מעקב וההערכה <p>ברמת בית הספר:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. הערכת התקדמות התלמידים המשתתפים בתכנית השילוב 2. הכנסת שינויים בתכנית השילוב בהתאם לנתונים המתקבלים מתהליכי המעקב וההערכה 3. העלאת מקרים מורכבים במיוחד לדין לצורך מעבר לוועדת השמה 	מחנך הכיתה, מורה שילוב	<p>התערבות ותמיכה בעקבות ועדת שילוב</p> <p>מנהל ביה"ס בשיתוף הצוות הרב מקצועי</p>

הערות	לוח	שלים לביצוע הפעולה	אחריות	פעולה
<p>1. תתקיים התייעצות על המקרים המורכבים במיוחד עם ועדה יישובית בראשות מנהל מחלקת החינוך והמפקח הכולל ובהשתתפות מנהל ביה"ס וצוותו, קב"ס ובעלי תפקידים שונים שיזומו בהתאם לצורך</p> <p>2. אם הוחלט כי לא מוצו התהליכים הפדגוגיים, יוחזר התלמיד למוסד החינוכי תוך בניית תכנית התערבות אחרת בסיוע הצוות הרב מקצועי המורחב, או יועבר לבי"ס אחר בהתאם לנוהלי משרד החינוך</p> <p>3. המעבר לוועדות השמה יתנהל עפ"י הנחיות חוזר מנכ"ל בנושא</p>	פברואר - מרץ	<p>1. דיון לבחינת התהליכים הפדגוגיים שונקטו ביחס לתלמידים שבית הספר מבקש להפנותם לוועדת השמה</p> <p>2. התייעצות עם ועדה יישובית (ראה הערה)</p> <p>3. הכנת התלמיד והוריו לקראת מעבר לוועדת השמה בהתאם להוראות חוזר מנכ"ל</p>	מנהל בית הספר בשיתוף צוות רב מקצועי, המפקח הכולל, מחנך הכיתה	מעבר לוועדות השמה

ברמת התלמיד:

- עלייה בתחושת המסוגלות הלימודית, האישית והחברתית
- תפקוד עצמאי של התלמידים המתקשים
- עלייה ברמת המוטיבציה והעניין בלמידה
- שיפור בהישגים הלימודיים של התלמידים המתקשים עפ"י אמות מידה בית ספריות ועפ"י המדדים של משרד החינוך (מבחנים חיצוניים)
- ירידה בשיעור הנשירה הסמויה והגלויה של תלמידים מתקשים ועלייה בשיעור התמדתם
- צמצום פערים בלמידה ובתפקוד של התלמידים המתקשים ביחס לעצמם וביחס לקבוצת השווים
- שיפור ביכולת ההסתגלות לבית הספר
- מיצוי כישורים אישיים
- שיפור ביחסי הגומלין בקרב התלמידים וביכולותיהם לשתף פעולה, לנהל שיח מכבד ולעבוד בצוות

ברמת המורה:

- גיבוש תפיסות ועמדות מכילות ביחס להתמודדות עם שונות התלמידים בכיתה וליכולתו ולאחריותו לקדם בהיבטים השונים
- הכרת מאפייני האוכלוסייה המטופלת, לרבות מאפייני תרבויות שונות
- רכישת ידע מקצועי וכלים להוראה ולעבודה עם תלמידים מתקשים לצורך קידום ההישגים הלימודיים והחברתיים
- יישום הידע החדש בתהליכי ההוראה והעבודה בפועל

ברמת בית הספר:

- יצירת תפיסה חינוכית תומכת ומקדמת מענה לשונות
- בניית מערך מסייע ומנגנון לניהול העבודה עם תלמידים מתקשים תוך ליווי ופיתוח עבודת צוות
- בניית תכניות עבודה מקצועיות תוך ניצול יעיל ומיטבי של מגוון המשאבים העומדים לרשות בית הספר (כוח אדם מומחה ברמה בית ספרית וברמה יישובית, תקציבים)
- קיום למידת עמיתים ושיתוף בין הגורמים המקצועיים השונים ביחס לצורכי תלמידים
- עמידה ביעדי התכניות לקידום תלמידים מתקשים והכלתם והגדרת מדדי הצלחה (תבחינים למדידת השגת היעדים)

שיתוף ההורים:

- במידת הצורך יתקיימו ביקורי בית להכרת סביבתו הקרובה של התלמיד, להבנת צרכיו, ליצירת קשר עם הוריו ולגיוסם לתמיכה בילדם ולעידודו להצלחה
- ההורים יודרכו באופן אישי ו/או קבוצתי וישולבו בתכניות מיוחדות להורים
- תתקיים פעילות משותפת להורים ולתלמידים לחיזוק הקשר בינם לבין עצמם ועם בית הספר

ברמת הפיקוח:

- הגדרת תהליך התמיכה של המפקח בליווי הקמת המערך המסייע בבית הספר תוך שיתוף פעולה עם מפקחים מקצועיים נוספים במידת הצורך
- ביצוע מעקב אחר יעילות איגום המשאבים העומדים לבית הספר
- מתן סיוע בגיוס משאבים חיצוניים נוספים בהתאם לצורך ולנגישות תוך שיתוף מפקחים או מרכזים מקצועיים שלרשותם עומדים משאבים (למשל מפקחי אגף שח"ר, מפקחי קליטת תלמידים עולים, אחר)
- הרחבת תהליך הליווי והמעקב אחר תהליכי יישום ומיצוי הטיפול בתלמיד המתקשה ובכלל זה:
 - המפקח יקיים דיון עם מנהל ביה"ס והצוות הרב מקצועי לוודא יישום ומיצוי של תכנית ההתערבות האישית והטיפול במקרים המורכבים (במסגרת הביקורים השוטפים של המפקח בבית הספר)
 - המפקח יהיה שותף בצוות רב מקצועי מורחב לבחינת מקרים מורכבים תוך שיתוף מפקחים או מרכזים מקצועיים רלוונטיים
 - המפקח יאשר הפנייה לוועדת שילוב מוסדית רק לתלמידים עבורם מוצו כל האפשרויות
 - בניית מערך לפיתוח מקצועי של צוות המנהלים במסגרת העבודה של המפקח עם מנהליו

שם האגף	חומר העזר
<p>האגף לחינוך קדם יסודי</p>	<ul style="list-style-type: none"> אתר האגף לחינוך קדם יסודי מבטים, מסתכלים בסביבה הטבעית על ילדים. חוברת הדרכה לעריכת תצפיות בגנים להיכרות מעמיקה עם ילדים. "בואו נחשוב על זה...": מדריך לטיפוח תהליכים קוגניטיביים בגן הילדים ולקידום ילדים עם קשיים התפתחותיים על ילדים, רגשות וחברים: טיפוח התנהגות חברתית של ילדים והתמודדות עם קשיי התנהגות עשייה חינוכית בגן הילדים: קווים מנחים לצוות החינוכי תכנית היסוד למערכת החינוך הקדם יסודי תכנית מסגרת לילדים מתקשים בגן הרגיל, המשולב והמיוחד "גם וגם בגן...": מדריך לגננת להתמודדות עם מצבי חיים שונים של ילדים בגן איתור מוקדם בגיל הרך, נייר עמדה ממחקר לעשייה בחינוך בגיל הרך
<p>האגף לחינוך יסודי</p>	<ul style="list-style-type: none"> אתר האגף לחינוך יסודי או"ח אתר משרד החינוך אוגדן "הילד הזה הוא שלי": תכנית לקידום תלמידים בעלי צרכים מיוחדים בחינוך הרגיל אוגדן "לגעת באופק": פרקים העוסקים בחינוך היסודי - חינוך - הוראה-לידה בשעות הפרטניות, תהליכים בית ספריים וניהול הפדגוגיה באופק חדש. 4 הממ"ם, ירחון לקידום מנהיגות, מקצועיות הפדגוגיה בחינוך היסודי אופק חדש לבית הספר - תלקיט למנהלים הזדמנויות בהוראה ובלמידה בקבוצה הקטנה - הוראה מכוונת לפרט מדריך לניהול עבודת בית הספר וההורים: ערכת "מפגשים מלב אל לב" לקידום השיח הרגשי, חברתי, ערכי במפגשים קבוצתיים ופרטניים
<p>האגף לחינוך על יסודי</p>	<ul style="list-style-type: none"> אתר האגף לחינוך על יסודי או"ח - אתר משרד החינוך אוגדן "כלים שלובים- כלים ניהוליים בראי החינוך העל יסודי",

שם האגף	חומר העזר
האגף ללקויות למידה והפרעות קשב, שפ"י	<ul style="list-style-type: none"> אתר האגף ללקווי למידה והפרעות קשב "לגעת מבעד לשריון" התערבות פסיכו-חינוכית בתחום הפרעות הקשב (בשפה העברית והערבית) "סולמות וחבלים" - מדריך להורים ומורים בתחום לקויות למידה (בשפה העברית, ערבית ורוסית) "התערבות חינוכית לקידום תלמידים בעלי לקויות למידה" - מודל לבניית מערך בית ספרי תכנית א.י.ל תכנית מערכתית לקידום תלמידים בעלי לקויות למידה וסט פרוטוקולים לאנשי המקצוע ומנהלי המקרה (case manager)
שפ"י	<ul style="list-style-type: none"> אתר אגף שפ"י
אגף שח"ר	<ul style="list-style-type: none"> אתר אגף שח"ר
האגף לקליטת תלמידים עולים	<ul style="list-style-type: none"> אתר אגף קליטת תלמידים עולים סטנדרטים לקליטת תלמידים עולים תיק תלמיד עולה תיק תלמיד תושב חוזר מעלה - תכנית התערבות לשיפור תהליכי למידה אצל תלמידים עולים מתקשים המלצות להתמודדות עם אתגרים פדגוגיים בעבודה עם תלמידים עולים
האגף לחינוך מיוחד	<ul style="list-style-type: none"> אתר אגף חינוך מיוחד

מחנך כמנהל מקרה

מחנך הכיתה מהווה גורם המתכלל את כל העבודה של הצוות החינוכי עם התלמיד בהיבטים הלימודיים, הרגשיים, ההתנהגותיים והחברתיים. מחנך הכיתה משמש כאיש קשר לתלמיד, להוריו ולצוות החינוכי.

תיאור התפקיד

- יצירת שיח אישי עם התלמיד סביב תהליך הלמידה וסביב היבטים חברתיים ומשפחתיים
- זיהוי ומיפוי נקודות החוזק ומוקדי הקושי (לימודי, התנהגותי, אישי, חברתי, משפחתי)
- איסוף, ארגון ותיעוד נתונים על תפקוד התלמיד בתחומי הדעת השונים ועל הסיוע שקיבל במהלך הלימודים
- ריכוז תהליך בניית תכנית למידה עבור התלמיד, לרבות התייחסות למערך התמיכות הכולל שמקבל התלמיד
- מעקב שיטתי ותיעוד התקדמות התלמיד בתחומי הדעת השונים ובתפקודו
- הערכת מידת היעילות של דרך העבודה
- מעקב ותיעוד יעילות הסיוע המותאם לתלמיד בדרכי הלמידה וההיבחנות
- זיהוי השירותים הנדרשים לכל תלמיד עפ"י צרכיו ותיווכם לתלמיד
- קידום התלמיד באמצעות הקניית מיומנויות למידה בתחום הדעת בו המורה מומחה
- ניהול הקשר עם הגורמים המקצועיים השונים השותפים לעבודה עם התלמיד
- ניהול הקשר עם ההורים

חזור

מת"ל - מורה מקדם תפקודי למידה והוראה

הגדרת התפקיד:

מקדם תפקודי למידה והוראה. מהווה משאב לידע בתחום הדידקטי, לביצוע תהליכי איתור, ולבניית תהליכי התערבות פדגוגיים לתלמידים מתקשים ולבעלי לקויי הלמידה.

תיאור התפקיד:

- הקניית ידע תיאורטי לצוות ביה"ס בתחום תהליכי למידה תקינים ולקויות בתהליכי למידה
- הדרכת צוות המורים בתהליכי איתור של תלמידים המגלים קשיים בלמידה
- סיוע לצוות הבין מקצועי במיפוי נתוני האיתור ובניית פרופיל תפקודי שכבתי, כיתתי ואישי, כבסיס להתוויית תכנית התערבות
- ביצוע הערכה בשיתוף הצוות הבין מקצועי לצורך מיקוד הקשיים וכבסיס לבניית תכנית עבודה
- הדרכה והיועצות עם הצוות החינוכי לבניית תכניות התערבות לימודיות
- הדרכת המורים במגוון אסטרטגיות הוראה על בסיס תכנית ההתערבות
- הדרכת המורים למתן התאמות בדרכי הוראה והיבחנות ובדיקת היעילות שלהן
- הדרכה בבניית מבחנים מותאמים במקצועות הלימוד ובדיקת היעילות שלהם לגבי יכולתם של תלמידים בעלי לקויות למידה להביע ידע
- הדרכה לתלמיד לשימוש יעיל בהתאמות שנקבעו לו בלמידה ובהיבחנות
- סיוע במעקב אחר התקדמות של כל תלמיד באמצעות התכנית שנבנתה עבורו
- עבודה עם קבוצות תלמידים ברמת קושי המצריכה הוראה מותאמת

פירוט תחומי העשייה:

- הקניית ידע לצוות – העברת סדנאות לצוות הבית ספרי בתיאום עם האחראי הבית ספרי, היועץ והפסיכולוג להעלאת המודעות לקשיי הלמידה וללקויות הלמידה בנושאים הבאים: מאפיינים וסימנים של קשיים בתחום הלימודי בגילאים השונים; ביטויים של הקושי ו/או הלכות בתחומי הדעת השונים הנלמדים בביה"ס; השפעת הקשיים והליקויים על תהליכי הלמידה.
- הליכי איתור של תלמידים המגלים קשיים בלמידה – הקניית ידע לצוות ביה"ס על תהליכי איתור, הערכת כישורי למידה והערכת רמת הישגים במיומנויות הלמידה הבסיסיות.
- סיוע לצוות הרב מקצועי בניתוח נתוני האיתור – הנחייה לצוות לבניית פרופיל תפקוד של התלמיד המתקשה על פי תחומי יכולת ותחומי קושי כבסיס להתוויית תכנית טיפול.
- בניית תכנית התערבות – הדרכת הצוות בבניית תכנית בשיתוף עם מורים מקצועיים תוך מתן הכוונה לניתוח הקשר בין הקשיים הספציפיים בלמידה לבין תחומי התוכן השונים, לצורך מתן מענה לקשיים בתפקוד לימודי.
- הדרכה בבניית מבחנים במקצועות הלימוד השונים – סיוע בבניית מבחנים המותאמים לפרופילים של לומדים עם קשיים ועם לקויות למידה ובדיקת היעילות של מבחנים אלה לגבי יכולתם של תלמידים בעלי קשיי למידה ולקויי למידה להביע ידע.
- הדרכה למתן התאמות בדרכי ההיבחנות במבחנים בית ספריים ובמבחנים חיצוניים והדרכה בהערכה של הידע של התלמיד הנבחן בתנאים של התאמות.
- סיוע במעקב אחר ההתקדמות של כל תלמיד – ליווי מורים במעקב אחר ההתערבות ועריכת שינויים בהתאם לצורכי התלמיד כדי להגיע לתפקוד אופטימאלי של התלמידים המתקשים בביה"ס. תיעוד המעקב אחר התקדמות התלמיד בתיק תלמיד.
- עבודה עם קבוצות תלמידים – הפעלת סדנאות לקידום לימודי ותפקודי של תלמידים עם קשיים ולקויי למידה.

חזור

רכז התאמות בלמידה ובדרכי היבחנות (מערך מסייע)

א. הגדרת תפקיד:

אחראי ליצירת מערך ארגוני בית ספרי של תמיכה ולמידה המיועד למורים והמתמקד בהתמודדות עם תלמידים מתקשים ובעלי לקויות למידה על פי מדיניות משרד החינוך לקידום תלמידים מתקשים ובעלי לקויות למידה בהתאם לחוזרי מנכ"ל ולנוהלי אנפי המינהל הפדגוגי.

ב. תיאור תפקיד:

1. איתור תקופתי של צורכי המורים והמערכת באשר להתמודדות עם תלמידים מתקשים וליקויי למידה.
2. יצירת מבני למידה לצוות:
 - א. ארגון השתלמויות בנושא לקויות למידה בחדר מורים על פי הנושאים שעלו באיתור הצרכים.
 - ב. ארגון מפגשי למידה שוטפים לצוותים (עם המת"לית/עם מדריך/מומחה חיצוני) בנושא קשיי למידה ולקויות למידה, על פי הצרכים: לפי שכבות גיל, לפי תחומי דעת, לפי נושאים, אחר.
 - ג. זימון וקביעת ישיבות הצוות הרב מקצועי לדיון בתלמידים מתקשים ובעלי צרכים ייחודיים.
 - ד. ארגון קבוצות תלמידים לקידום בנושאים לימודיים ורגשיים ע"י הצוות הבית ספרי בהנחיית יועצת/מדריכה מתחום החינוך המיוחד/לקויות למידה/אוכלוסיות בעלות צרכים ייחודיים.

3. תיאום בין צוות בית הספר לאנשי המקצוע ליישום תכנית ההתערבות שנקבעה לתלמיד.
4. תיעוד העבודה: הצרכים אל מול ההכשרות וההשתלמויות הניתנות בכל שנה.
5. עבודה מול המדריך המחוזי בתחומים השונים (לקויי למידה, חנ"מ, אגף שח"ר, אגף לקליטת תלמידים עולים וכו').
6. עדכון הצוות הבית ספרי בחוזרים ובנהלים המתפרסמים על ידי המשרד בנושא תלמידים מתקשים, תלמידי חנ"מ, בעלי לקויות למידה ועולים חדשים.
7. הכנת המסמכים הדרושים לדיון מקצועי בוועדות הצוות הרב מקצועי, להיכרות צורכי התלמידים, לבניית תכנית התערבות ולמעקב אחר ההתקדמות בלמידה ובהתאמת דרכי ההיבחנות.
8. ארגון מערך מימוש ההתאמות לתלמידים.
9. יידוע צוות המורים על החלטות הצוות הרב מקצועי וועדות ההתאמה להתאמות בבחינות בגרות.
10. ניהול תיק מעקב פדגוגי על תפקוד התלמיד.

תלקיט פדגוגי-ניהולי
למפקחים ולמנהלים במחוזות,
לרשויות ולצוותים החינוכיים
לשנת הלימודים תשע"ג

